

PRIMORSKI LIST

Poučljiv list za slovensko ljudstvo na Primorskem

„Primorski List“

izhaja vsaki 1., 10. in 20. dan v mesecu. Cena za celo leto 1 gl. 30 n., za pol leta 65 nov. Posamezne številke se dobivajo v tabakarnah: Nunske ulice in Šolske ulice po 4 nov.

V Gorici, dne 21. septembra 1896.

Vredništvo in vpravnštvo

mu je v Gorici, Nunske ulice št. 10 — Nefrankovana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se, ne vračajo. Oglase in naznanila sprejema vpravnštvo po pogodbi.

Škofovska beseda o pravem času.

Nesrečna koalicija je večini avstrijskih katoličanov glave zmešala. Tako zvana načelna vprašanja, od katerih je odvisno naše življenje, so skrili pod mernik in v roke segli liberalcem in Judom. Takega pobratimstva ni še dolgo svet videl!

Toda Taaffe, Windischgrätz, Badeni so izvrstno poznali umetnost, kako se mora coprati, da ob enem dež gre in sonce sije.

Koalicija pomeni smrt logike, breznačelnost, nedoslednost; koaliicijska politika je najhujše gorje, ki more zadežati državo, ker vzgaja državljane za politički in sočijalni nihilizem, za anarhijo.

Skrajen čas je bil, da je mej naš političko-koaliicijski kaos zasijala luč. Ta luč je beseda avstrijskih škofov.

Naši škofje so se obrnili do IV. avstrijskega shoda s posebnim pismom, v katerem so avstrijskim katoličanom v kratkih potezah narisali program, na kojega podlagi naj bi odslej skupno postopali. Glavne točke tega programa so:

1. svoboda katoliške cerkve, brez nadležnega, morečega birokratskega nadzovanja;
2. šola naj se temeljito prevstroji na verski podlagi;
3. pokrajinska avtonomija na podlagi zgodovinskega prava;
4. Avstrija ostani nedeljiva monarhija;
5. načrta ravnopravnost;
6. koronita socijalna reforma.

Opozarjamo posebno na zadnjo točko; kajti ravno ta je, ki se od škofov posebno povdarja. Povzdiga kmetijskega in obrtnijskega stanu, skrb za nižje, ubožno ljudstvo, pa odstranjenje nepoštenega obrtnega tekmočanja. S tem se odobruje krščansko socijalno gibanje in opravičuje pošteni antisemitizem.

Zdaj vsaj vemo, pri čem smo. Pozor! Pozor! kličemo prvič onim, ki še zdaj menijo, da so z narodnostnim vprašanjem rešena vsa druga vprašanja. Pozor! drugič onim, ki se vedno še preradi solnčijo ob ministerski milosti. Ministersko soluce je zelo slepilno.

Ne zabimo, da grof Badeni je še zmerom ministerski predsednik; in grof Badeni pa dr. Lueger sta nasprotna pola; grof Badeni je zavetnik Židov, somišljenik liberalcev.

In grof Badeni si bo na vse kriplje prizadeval, da si vtrdi svoj stol. In grof Badeni bo obsipal z milostmi, s koncesijami, z naslovi one, ki bodo hoteli na kolena poklekati pred koaliicijskim nestvorom.

Bodimo trdni. Škofovska beseda vzdržuj nas.

Badeni ali kedorkoli pride za njim —

vedi, da naša zahteva, cela, nedeljiva, ostane: Svoboda cerkve, svoboda šole, osvoboditev krščanskega ljudstva od Judov in kapitalistor!

Potovanje ministerskega predsednika, grofa Badenija po Primorskem.

Od Predela do Gorice.

Pri najlepšem vremenu pripeljal se je ministerski predsednik spremljan od namestnika Rinaldini-ja in deželnega glavarja grofa Fr. Coronini-ja na Predil. Tukaj so ga pričakovali pod slavolokom, na katerem je bil slovenski in poljski napis, „dobro došli“, skoraj vsi slov. deželni poslanci in okrajni glavar, grof Marenzi. Kakor starima znančema podal je min. predsednik č. g. dr. Gregorčiču in grofu Alf. Coroniniju roko v pozdrav. Nato pozdravil ga je poslanec dr. Gregorčič slovensko, mu naštel potrebe naše dežele in ga posebno prosil, naj vpliva na to, da se sezida predelska železnica. Zahvalil se je Badeni govorniku in obljubil, da se bo potegoval za Primorsko, pa, pristavil je obrnivši se k državnima poslancema, tudi vi morate mene v državnem zboru podpirati. Pozdravila sta ga na to g. župan loški in č. g. kurat, oba slovensko, in ko ga je nagovorila še mala deklica ter mu podala šopek ocnice, odpeljal se je proti Bovcu v spremstvu 12 voz.

Srčen je bil pozdrav v Bovcu. Nagovoril ga je g. župan Jonko v imenu občinskega odbora, seveda slovensko, in mu podal spomenico; v imenu duhovščine pozdravil ga je č. g. dekan Fr. Ilvar; v imenu vsega ljudstva pa slavolok z napisom: „Dobro došli“. V Bovcu na pošti je bil obed, h kateremu so bili povabljeni tudi dr. Gregorčič, grof Alf. Coronini in dr. Tuma. Ob dveh odpeljal se je iz Bovca in se dolgo razlegalo se je za njim: „Živio Badeni! Živeli poslanci! Živio Marenzi!“

Na Žagi bil je postavljen zopet slavolok in pozdravil ga je g. župan zopet slovenski. Na Serpenici: slavolok s slov. napisom, pozdrav župana, pozdrav č. g. kurata Ivančiča, glasni, živio! Tudi na Trnovem stal je slavolok, in vsa va bila je z zelenjem okrašena. Lepo ga je pozdravil g. župan Fon in č. g. vikarij Kodromac, oba slovensko. Ko je min. predsednik zvedel, da je gospod vikarij beneški Slovenec, ni hotel skoraj verovati, da tudi onostran meje žive Slovenci. Pa pojasnili so mu poslanci da tam živi nad 40.000 naših bratov.

Točno ob 4 1/4 pripeljal se je predsednik v Kobarid, kjer ga je zopet pozdravljala slavolok z napisom: „Dobro došli“. Samo slovensko nagovoril ga je gospod župan Fr. Slunder, in ga prosil za državno podporo ali brezobrestno posojilo pri zidanji novega sodnijskega poslopja, za nujno odpravo kobarjskih klancev in za predelsko železnico.

Koncem govora rekel je Badeni: „Habe verstanden“ (sem razumel). Posebno gorko podpiral je vse prošnje okrajni glavar, grof Marenzi. Č. g. dekan, J. Peternel, pozdravil ga je v imenu duhovščine, ki je bila v obilnem številu zastopana, č. g. Sim. Gregorčič ml. pa ga je prosil za popravo ceste v Kobarjski kot. Ko mu je pošal župan spomenico, odpeljal se je med živahnimi „živio“ klici in petjem cesarske pesmi proti Tominu. Tudi na Idskem ni manjkalo slavoloka in slov. pozdrava.

V Tominu je bil zopet jako slovesno sprejet in pozdravljen. Predstavil se mu je občinski odbor, duhovščina na čelu ji g. dekan in uradniki. Iste prošnje, ko drugje. Ljudstvo je navdušeno klicalo: „Živio Badeni! Živio Marenzi!“ Pri „Peršetu“ je jutinal in so po kratkem odmoru odpeljal skozi Volče, razume se, da pozdrava in slavoloka tudi tukaj ni manjkalo, proti Kanalu.

Min. predsednik je bil se sprejemom jako zadovoljen. Pa kaj bi tudi ne bil: povsod ga je ljudstvo navdušeno pozdravljalo, povsod mu nasproti hitelo, vse je bilo v zastavi in zelenju, sè vsacega griča ga je pozdravljalo pokanjo topičev! Le nekdo v njegovem spremstvu ni bil zadovoljen, ker se je jako kislo držal, čegar imena pa nemo imenovati. Posebnega našega prijatelja in zagovornika pa se je zopet pokazal okrajni glavar, grof Marenzi, in zato mu tukaj še jedenkrat slovesno zakličemo, da bo čula vsa slov. domovina: Živio okrajni glavar tominski, grof Marenzi!

V Ročinju ga je pozdravil g. vikar Leban. Tu je čakal tudi goriški okrajni glavar. Peli so domači pevci.

Kanal je bil čarobno razsvitljen, ter je posebno ugajal ministru. Pozdravila sta ministra župan Drašček, (nemški) in veleč. dekan Vidic. Peli so tudi pevci.

Slo je dalje skozi okrašene Plave, kjer je ministra pozdravil župan Konjdec, hčerka županova pa mu poklonila šopek cvetic.

V Solkanu je bil postavljen slavolok, čarobno razsvitljen z baloni, kakor je bila tudi vsa vas v zastavi in lučih. Ljudstva se je vse gnetlo. Urnebesni živio pozdravil je došlega ministra. V ime starešinstva ga je pozdravil g. župan Mozetič, prosil železnične zveze, opozarjal ministra na slovensko šolo v Gorici, ter na razmere v srednjih šolah in pri sodišču. Povdarjal je, da mi ne zahtevamo drugega, kakor da bi se tudi za nas Slovence konečno začeli izvrševati ustavni zakoni. Na to ga je pozdravil č. g. župnik; v imenu učiteljstva pa nadučitelj g. Jug, prosil pomoči bednim razmeram učiteljev ter mu izročil spomenico učiteljev goriškega okraja.

Ob solkanski mitnici postavili so goriški Slovenci ličen slavolok z napisom: „Goriški Slovenci kličejo Vam: Dobro došli,

Witajte!“ Vse je bilo razsvitljeno, pri slavlolu pa se je vse trlo goriških Slovencev, ki so z gromovitim „živio“ pozdravili Badenija. (Dalje).

Prihod novega škofa v Trstu.

Vsprejem o prihodu msgr. Šterka v Trst je bil jako slovesen in prisrčen. Na južnem kolodvoru je čakalo veliko število gospodov duhovskega in posvetnega stanu, med zadnjimi c. kr. namestnik Rinaldini in mestni župan Pitteri. Drugega občinstva pa je bilo mnogobrojno. — Ko je prispel brzovlak na postajo in se je prikazala častljiva podoba škofova — so ga vsi navdušeno in glasno pozdravili s „Živio in Evviva“ klici. Blagoslavljaje se je podal Prezvzišeni v kočijo c. kr. namestnika in na njegovi desnici se peljal do svoje palače. Za njim se je peljalo mnogo g. spodov v okoli 50 kočijah. Pri palači se je kočija vstavila in mil. g. škof so najprvo stopili v bližnjo cerkev starega sv. Antona in tu počastili presv. Rešnje Telo Jezusovo. Potem pa so v svojem novem stanovanju sprejeli c. kr. namestnika, župana in druge odlične osebe. Ko so ti odšli in ostali sami duhovniki je kan. msgr. Černe v imenu vseh duhovnikov pozdravil novodošlega škofa in mu voščil, naj bi mnogo let vladal združene škofije v čast božjo, v svoje zveličanje in vernikov.

Prezvzišeni so v krepkih besedah se zahvalili za tako prisrčen sprejem in potem spodbujali vse k molitvi, k stanovitosti in k edinosti za sveto stvar. Nazadnje so vsem zbranim prvokrat podelili svoj očetovski blagoslov.

Intronizacija ali slovesno vmeščenje novega škofa dne 8. t. m. pa je bilo pravi triumf, pravo zmagovalje.

Ob 8^{1/2} so bili milostljivi pri tih sv. maši v cerkvi star. sv. Antona; po sv. maši so se oblekli v škofovsko opravo in potem spremljani od skoro 60 duhovnikov in od vseh bratovščin celega mesta, so stopali pod baldakinom do stolne cerkve sv. Justa blagoslavljaje ogromne množice, ki so čakale ob straneh.

Stolna cerkev je bila za ta dan vže nenavadno okrasno okrašena. Kakor hitro so prevsv. g. škof stopili skozi cerkvena vrata, so pevci zapeli „Te Deum“. Med tem so prevzvzišeni počastili sv. R. Telo in se podali na stol na epistelski strani.

Po prebranih bulah (pismih) sv. Očeta, s katerim je bil mil. g. Šterk imenovan

L I S T E K

Škof Pie in Napoleon III.

Škof Pie v Poitiers na Francoskem je cesarja Napoleona III. o neki priliki primerjal Pilatu, ker je namreč ta cesar grdo prevaril sv. Očeta Pija IX. in tako kriv bil, da so Lahii vzeli papežu Rim. Napoleon III. je zvedel, kaj je govoril poitierski škof, ter ga je pozval pred sebe. Policijski komisar, ki je bil imel spremljati škofa k cesarju, se pripelje v Poitiers, si sprosi in dobi vstop k škofu Pie. Razloži mu, da je prišel po vzkazu cesarja, ki kliče škofa pred se, da se opraviči. Škof se ne brani, le toliko reče: „Dobro, gospod komisar, pojdem, vendar dovolite, da se pripravim za pot, gotov sem v četrte ure!“

„O prosim, Prezvzišeni, zaradi mene Vam ni treba hiteti, ker bi mi bilo že sploh ljubše, da se odpeljeva še le z nočnim vlakom.“

„Gospod komisar, v tem Vam pa ne morem vstreti: želim namreč, da se odpeljeva precej, sedaj po dnevu. Torej četrte ure potrpljenja!“

Škof odide. Ni še preteklo četrte ure, ko se odpro vrata širom; skozi nje vstopita dva strežaja, eden nosi pontifikale (škofovsko obredno knjigo), drugi škofovski svečnik; za njima pa pride poitierski škof v najlepši škofovski opravi, z mitro na glavi in pastirsko palico v roki

„Gospod komisar, pojdiva, pripravljen sem, ravno pravprideva k vlakom!“

škofom Tržaško-koperskim — so se mil. gospod preselili na evangelijsko stran na svoj novi škofovski sedež.

Na to je stolni dekan msgr. Sinčič spregovoril latinski in v imenu vseh duhovnikov in vernikov izrazil veselje cele škofije, da nam je Bog poslal tako ljubezjivega — apostolskega moža — vrlega višega pastirja.

Mil. g. škof so se isto tako latinski zahvalili in vse z gorkimi besedami navduševali k vstrajnemu in skupnemu delovanju za čast božjo in zveličanje duš. Na to so vsi pričujoči duhovniki poljubili prstan novemu škofu — v znak vdanosti in pokorščine. Sledila je pontifikalna sv. maša mil. gosp. škofa. — Okolo poldne je bila slovesnost končana.

Pastirski list novodošlega škofa je tako lep, tako imeniten, da je res vredno, da ga „Prim. list“ poda svojem čitateljem v popolni celoti.

Razn. pastirski lista, namenjenega vsem vernikom — so mil. g. Šterk še poseben list spisali svojim duhovnikom — v katerem poleg družih zlatih nauk goreče priporočajo čiščenje Jezusa v najsv. Zakramentu, zato z apostolsko vno mo vabijo vse, naj se vpišejo v bratovščino Duhovnikov Častilcev, ki ima za Avstrijo svoj sedež v Feldkirchmu na Predarliskem.

Nje ravnatelj v tržaški škofiji pa je ml. kan. msgr. Černe, pri kojem treba se oglasiti za vpisovanje.

Shod v Cerknu.

(Izvirno poročilo.)

Kar smo tako želeli, zgodilo se je. Vršil se je namreč pri nas prepotrebni ljudski shod. Takoj zjutraj 8. sept. jelo je ljudstvo vreti skupaj, po veliki sv. maši ob 10. uri bilo je pa na trgu kar vse natlačeno. Prišli so tudi gg. dušni pastirji kar na čelu svojih ovčic v lepem številu. Nič manj nego 14 vdeležilo se jih je shoda. Vnovič pokazali so pa sosebno bratski Idrči, da smo edini in složni. Nad 50 dospelo jih je namreč k slavnosti. Kmalu po 3. uri otvori preč. g. dekan shod. Izroči navzočim, katerih je bilo na župnikovem dvorišču gotovo 7 do 8 sto, pozdrav veleč. g. dr. A. Gregorčiča, državnega poslanca, kateri je bil obljubil, počastiti shod s svojim prihodom. Zalibog, da je ravno ta dan moral iti naproti ministrskemu predsedniku.

Prvi govornik imel bi biti g. Slavko Ravninar, tukajšnji veleposestnik. Pa ravno

Osupnjen vpraša komisar: „Je-li hočete iti. Prezvzišeni, v tej slovesni opravi na pot?“

„Da, da, gospod komisar, saj so Vas poslali po škofa poitierskega, zato grem kot škof z Vami.“

„Toda, Prezvzišeni, zato Vam še ni ravno treba iti v popolnem škofovskem ornatu!“

„Tako pa hočem iti jaz, gospod komisar; pojdiva, drugače zamudiva vlak!“

„Prosim vendar, da bi se Prezvzišeni peljali vsaj v zaprtem vozu že vsled nenavadnega prizora in zgedovanja ljudi.“

„Oprostite, gospod komisar, vaju sem odnekedaj po mestu hoditi peš, moji prijatelji bodo pri tem veseli, ko bodo zvedeli o časti, da me sam cesar kliče k sebi.“

„Prezvzišeni, tej želji se ne morem vdati!“

„Pojdiva, pojdiva gospod komisar, jaz imam nujna dela: čim prej opravi pri cesarju, tem bolje.“

„Vendar dovolite mi, da se pred odhodom pogovorim z gospodom cesarskim namestnikom!“

„Svododno, gospod komisar, opravite naglo, da greva potem!“

Policijski komisar po nasvetu namestnikovem brzjavil v Pariz, kako hoče škof priti pred cesarja, in prosil od vlade navodila, kaj mu je storiti. Olgovor je bil: „Pustite škofa, in pridite nazaj!“

ta dan je segla v njegovo hišo nemila smrt, ter mu vzela sina jedinca. Tolaži ga Bog! Prisrčno sožalje!

Mesto njega je govoril veleč. g. dr. Jan. Ev. Krek. Kakor le on zna, povedal nam je toliko lepega in podučnega. Začeni s vprašanjem, zakaj je ta ljudski shod, pokazal je mojstersko, kaj mora vsak kmet vedeti.

Da bo pa vedel, moramo ga podučiti. Povejmo mu, da je posestvo istega pomena kot denar. Dajmo nazaj posestvu tisto vrednost, ki jo ima od Stvarnika samega. Kmet zavedaj se, da si steber države, zato dajmo mu nazaj veljavo. Da dalje le nekaj prelepih misel poberem, omenim naj mej drugim:

Kako je škodljiva delitev posestev. In če bi se vže delila, merijo naj sorodniki pred pravico pri kupčiji. Treba torej stalnosti domov.

Druga važna misel je bila: Držimo skupaj. Posameznik se dandanes ne more vstavljati velikim kupcem, kapitalistom. Zato treba kmečkih zadrug. Kakor namreč ruski konji, ko pridejo volkovi, stisnejo glave skupaj in se skupno s kopiti branijo, tako branite se kmetje združeni v zadrugah proti skupnim pijavkam. Treba torej posojilnic, svojih tovarn, svojih strojev itd.

Pa preobširno bi bilo le nekoliko popisati prekrasen govor, podam vam raji resolucije, iz katerih bo govor bolj jasno odseval. Naj slede:

I. Ljudski shod v Cerknem izjavlja svečano, da hvaležno priznava delovanje poslanca veleč. g. dr. A. Gregorčiča v deželnem in državnem zboru in mu iskreno zaupa, da bo i v bodoče vedno deloval po svojih izkušenih načelih v blagor-slovenskega ljudstva.

II. Ljudski shod v Cerknem izjavlja, da se kmečko vprašanje ne dá rešiti brez temeljitih izprememb v zakonodavnem oziru. Država je dolžna, da s posebnimi agrarnimi zakoni izvrši svojo do sedaj tako zelo zanemarjeno dolžnost in reši prvi svoj steber — kmečki stan — pretečemu poginu. Ljudski shod šteje med poglavitne naloge agrarnega zakonodajstva:

a) Stalnost kmečkih domov.

b) Samostojnost in samoupravo kmečkih zadrug, ki naj se čim najpreje ustanove; vojaški erar naj kupuje zase samo od kmečkih zadrug.

c) V prvi inštanci jedino veljavna zadruga razsodišča v lastninskih in posestnilih pravadah.

d) Izprememba davčne politike. Davek naj se zahteva samo od resničnih dohodkov, ne pa od zemljišča, ki sedaj v kljub najnapornejšemu delu ne more rediti svojih lastnikov.

e) Čisti dohodek iz zemljišč ali zemljiška renta bodi povprek preračunjena merilo, po katerem naj se vstanovi najvišja obrestna mera za denarni kapital.

f) Dokler se ne vstanove splošne prisilne zadruge, naj se v posebnem zakonu določi način, kako naj se podpirajo slobodne kmečke zadruge; v zlasti naj podpirata dežela in država vzorna kmetijstva, ki naj jih vstanove in vodijo zadruge v povzdigo umnega gospodarstva.

g) Pri politični gosposki morajo biti za poročevalce v kmečkih zadevah v kmetijskih šolah izšolani veščaki.

III. Ljudski shod v Cerknem izjavlja, da je v rešitev kmečkega stanu nujno potrebna tesna organizacija njegovih zastopnikov v političnih društvih, v zlasti pa v slobodnih zadrugah. Shod izreka željo, naj se čim najpreje vstanovi v Cerknem kmečka zadruga, ki naj s skupnimi sredstvi povzdigne mlekarstvo, moštarstvo, zboljšuje zemljo z umetnimi gnojili in skuša v skupne namene porabiti vodno moč s tem, da si napravi podjetja, v katerih naj se izdelujejo stvari, ki jih rabi kmet za svoje potrebe.

IV. Z ozirom na tukajšne razmere izjavlja shod:

a) Naša država naj izposluje od italijanske države krepko pomoč proti laškimi ptičjim lovcem, ki žugajo s svojimi suro-

vostmi zatreti naše, za kmetijstvo tako važne ptice selivke.

b) Čim najpreje naj se zgradi taka železnična zveza z Gorico in Trstom, da bo Cerknun in sploh goriški deželni v korist.

c) V Cerknem naj se vstanovi obrtna šola.

Večkrat je občinstvo burno odobravalo zlate nasvete. Vzlasti koncem govora, doneli so navdušeni živijo in slava.

Drugi govornik, preč. g. Jan. Kokošar, župnik iz Šebrelj, pokazal je kmetu, česa se mu je varovati, govoreč o naših sovražnikih. Ogibajte se onih, ki vam jemljejo narodnost, ki vam hočejo uničiti domovje! Kmečki stan bodi prost! Pokazal je tudi, kje so ljudstvu pravi prijatelji. Niso namreč socijalni demokratje, dasi kriče vedno: ljudstvo, ljudstvo; glavni njihovi voditelji so pa judje. Smešno: žid in ljudstvo, žid in prostost!

Tretji je govoril g. nadučitelj Andrej Trebše o sadjereji. Zares prepotrebno vprašanje vzlasti za naše kraje. Kmet se le težko preživi od polja in živine, pač bi bilo torej dobro, da si pomaga z umno sadjerejo.

Koncem stopi še enkrat veleuč. g. dr. J. Krek na oder, pozdravljen z burnimi klici. To pot nam je pojasneval, zakaj imamo tako nizko žitno ceno. Kdo nam jo nareka? Židje! Vrne naj se v človeško družbo zopet: vsakemu svoje; ne pa: prerij se skozi življenje, kakor se moreš, kolikor jih pohodiš, nič ne de. Vrnimo vsakemu svoje — to nam pa najlepše izvršuje sv. kat. vera, zato le v njej rešitev iz socijalne bede.

Ko se je preč. g. dekan J. Murovec še enkrat zahvalil za obilo vdeležbo, kakor tudi gg. govornikom, zaključil je shod s trikratnim živijo na presv. Očeta papeža Leona XIII in presvitl. cesarja Franca Josipa.

Navdušeno je ljudstvo sprejelo tudi predlog, da se i svetemu Očetu, kakor tudi presvitlemu cesarju pošlje vdanostna izjava, kar se je tudi takoj izvršilo.

Neprecenljiva dobrota za ljudstvo je tak ljudski shod. On združuje, podučuje, budi in krepi. Dal Bog, da bi se kmalo po vseh vsaj večjih krajih mile nam domovine slovenske enaki shodi prirejali in vršili.

Mi pa, dragi Cerkljani, zdaj le na delo, da ne ostane pri samih besedah, ampak pokazimo sadove shoda v dejanji! Le na delo, bratje, pomagajmo si sami in pomagaj nam bo tudi Bog!

Kmetijsko vprašanje.

Govorili smo dosedaj o raznih gospodarskih društvih z ozirom na naše krajevne razmere. Razložiti nam je še nekoliko o glavnih lastnostih gospodarske zadruga sploh.

1. Kaj so gospodarske zadruga?

Gospodarske zadruga so neka vrsta društev. Imamo razna društva, n. pr. politično društvo, bralno društvo, podporno društvo itd. Vsakdo izmed nas je vže videl ali šlišal o onem ali drugem teh društev, zato je vsakemu znano, kaj je društvo. Vsaka zadruga je torej tudi društvo, vendar ima zadruga nekaj posebnega na sebi, zato se navadno loči od družih društev. Zadruga se snujejo na podlagi postave iz dné 9. aprila 1873 in imajo posebne pravice. K zadrugam štejem: hranilnice in posojilnice, konsumna društva, vinarske, sadjarske, mlekarke itd. zadruga, ako so osnovane na podlagi preje omenjene postave z leta 1873.

Ako se torej združi več gospodarjev med seboj v ta namen, da bi se podpirali pri gospodarstvu vzajemno in združenimi močmi delali, nastane gospodarska zadruga.

2. Katere so glavne lastnosti zadruga?

Glavni znak zadruga je to, da vsak član prinese v zadrugo poleg delavne moči nekoliko premoženja, s katerim zadruga deluje in gospodari. Vzemimo za vzgled konsumno društvo. To ima namen skupno kupovati potrebnih rečij, po ceni in pristno blago. Za kupovanje pa je treba denarja, zato vložil vsak ud eno svotico denarja n. pr. 10 gld. ali 15 gld. in s tem se začne kupčija.

Ako ima zadruga mnogo udov in udje imajo visoke deleže, pōtem dobi taka zadruga velik kredit ali zaupanje in lahko

napravi velike kupčije. Vsaka zadruga lahko sama določi, kako visoke deleže bodo vložili udje; seveda mora se ozirati na namen, da so pomočki v soglasju z namenom. Vendar tudi postava nekaj določuje, ker loči zadruga na dvoje: a) zadruga z neomejenim jamstvom ali poroštvom in b) zadruga z omejenim poroštvom.

Kakošen je ta razloček?

Razloček je ta-le. Udje zadruga z neomejenim poroštvom *dobri stojijo* z celim svojim sedajnim premoženjem za dolžnosti zadruga. To se pravi, da morajo v slučaju, ko bi se zadruga nehala ali razdrla, in bi bilo treba vse potirjati, ki so zadrugi dolžni, pa tudi vse poplačati, komur je zadruga dolžna, in bi se konečno pokazalo, da ima zadruga več dolga kakor premoženja, da morajo v tem slučaju vsi udje zadruga vsak od svojega premoženja toliko dati, da se vsi dolgovi pokrijejo. Na primer:

Zadruga ima premoženja 10.000 kron
in dolga 12.000 kron
je očitno, da se 2.000 kron ne more poplačati iz premoženja te zadruga, ampak udje te zadruga jih morajo doplačati in sicer vsak ud enako; torej ako bi bilo na primer 500 udov v zadrugi, se teh 2.000 kron razdeli med 500 in pride na enega 4 krone doplačati, da je vse poravnano.

To se imenuje zadruga z neomejenim jamstvom.

Zadruga z omejenim poroštvom je pa tista, kjer vsak ud dober stoji samo za tisto, kar znaša njegov delež in pa še za toliko. Ako ima n. pr. zadruga deleže po 10 gld., mora vsak ud dober stati za 20 gld. in za nič več, to se pravi, ko bi zadruga ob vse prišla in bi udje morali sami plačevati vse dolgove, ne morejo od nobenega več tirjati kot 20 gld.

Vsaka zadruga mora imeti *svoje lastno ime*, vzeto od reči, s katero se peča in s pristavkom omejenega ali neomejenega poroštvu n. pr. „Hranilnica in posojilnica, registrovana zadruga z neomejenim jamstvom v Šempetru“. To se imenuje *trdka* ali *firma* in pride zapisana v zapisnik c. kr. okrožnega kot kupčijskega sodišča.

Dalje.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Presvitli cesar je sedaj pri velikih vojaških vajah v Galiciji. Potem se udeleži vaj na Ogerskem, od koder se popelje k otvoritvi Železnih vrat.

Koroški Slovenci so za deželni zbor postavili kandidate: Za Velikovski okraj sta kandidata gg. Gregor Einspieler, župnik Podkloštom, ter Franc Muri, posestnik na Jezerskem. — Za Št. Mohorski okraj sta kandidata gg. Franc Grafenauerj in Janez Huber, posestnika. Za okraj Celovec pa Martin Štih.

Na Dunaju se je sešlo nad 10.000 kmetovalcev in njihovih zastopnikov, da so se posvetovali o koristih svojega stanu. Tako je prav. Tudi kmet se mora gibati in združevati.

Umrl je poslanec *Lienbacher*, ki je nevstrašno zagovarjal pravice kat. cerkve.

Češki katoliški shod za budjeviško škofijo se je sijajno vršil v Taboru.

Gornje-avstrijski konservativni veleposestniki so sklenili v dež. zbor voliti dva liberalca, ako nižje avstrijski liberalni veleposestniki volijo dva konservativca. Vlada to želi.

Vnanje države.

Ruski car in carica prišla sta zadnje dni v Kodanj. Potem obiščeta angleško kraljico, ter se podasta slednjic v Pariz.

V Antverpenu so zasledili zaroto *anarhistov*, ki so hoteli na Angleškem napasti ruskega cara in angleško kraljico.

Poroka italijanskega kraljeviča s Heleno Črnogorsko vršila se bode oktobra v Rimu.

Na Kreti je upor ponehal. Sultan je dovolil kristijanom nekako samoupravo. A sedaj se pa krečanski Turki repenčijo. V

turški baraki ne bo le miru, dokler ne razpade.

V Carigradu je bilo pri zadnji vstaji umorjenih skorej 7000 ljudi, večinoma Armenecov. Armenci so se začeli izseljevati iz Turčije.

Na Kubo so poslali Španci zopet dve vojni ladiji z velikim številom vojakov. Meseca septembra znašali bodo stroški za Kubo okroglih 30 milijonov gld.

Dopisi.

Od italijanske meje. Kako je kaj v iderskej dolini? Letos nič kaj prida. Tukaj lije dan za dnevom. Ljudje se bojijo, da jim letos ne dozori niti eden poljski pridelek. Krompir gnije v zemlji, seno pa, kolikor so ga pokosili, v loncih. Vina — imenovano „cividin“ — kterege so Iderci lanskega leta obilo pridelali in drago prodali, ne bode letos popolnoma nič, ker ne bode dozorelo. 27. avg. bil je tukaj strašanski naliv. Ljudje ne pomnijo enacega. Idrija, ki deli Avstrijo od Italije, poplavlila je celo dolino.

Kaj pa pravi narodnost ob laškej meji, kako je z šolo? Tudi v tem obziru se mati Slovenija ne more veseliti.

Ker nimajo ljudje ceste, ki bi jih vezala z Avstrijo, — onkraj Idrije pa je lepa cesta — hodijo po svojih opravkih, kolikor jim graničarji dopustijo, le v Italijo, v Čedad in Videm. Naravno je, da se jih navzame italijanski duh.

Vendar sedaj misli tudi avstrijska vlada mejo s cesto preskrbeti. —

Drugi vzrok, da so ljudje mrzli glede narodnosti, je pomankanje šol, oziroma narodnih učiteljev.

Od Dolenj navzgor preko laške meje do Srednjega so le trije gg. učitelji; namreč za Mernik eden, za Zapotok in Marijino-celje drugi, za Kambreško in Srednje tretji: ta vasi občesajo v doljavi 8 ur okroglo 2800 prebivalcev. Če se pomisli, kako so drugi kraji z šolami potrebno preskrbljeni, mora vsak priznati, da je idrska dolina glede laške meje v šolskih obzirih zelo zanemarjena — kaj čuda, če je mladost navdihnjena z italijanskim duhom in tako rada popeva italijanske pesmi?

Želeti bi bilo, da bi se meja bolje zavarovala proti nenasiljivi iredenti.

Kako je s cestami?

Ko se je pretečeni teden vozil po soški dolini ministerski preds. grof Badeni, vprašal je v Kanalu navzoče duhovnike, kakšne so ceste. In vdobil je pristen — odgovor: „Najšlabše v Avstriji.“

Kje pa imajo Idrci pošto? V Kanalu. Od Idrije to je od italijanske meje do Kanala, pa ni nič manj kakor 3 ure. Si šlišal obrtniški minister, tri ure morajo ljudje daleč iti čez hrib po kozjih poteh, da oddajo pismo!

Zakaj pa ne prosijo Iderci za poštni urad v iderskej dolini na laškej meji. Iderci smo res nekoliko kasni ljudje; 100 let nam manjka, da dotečemo druge, če nas bodo hoteli čakati, toda za pošto smo vendar prosili in še prosimo. Toda kaj pomaga, ko ima poštno vodstvo v Trstu svoje svetovalce glede iderske pošte v Kanalu, kateri pa vlečejo vodo na svoj mlin!

Pretečeno nedeljo, v praznik Marijinega Imena, bil je na Marijinem Celji cerkven shod, kterege se običajno vdeleži radi odpustkov nešteta množica ljudij posebno iz Benečije. Letos ni bil shod — vsled nestalnega vremena — kakor po navadi obiskan. Pri vsem tem pa se je zbralo letos pri Materi Božji nič manj kot 12 duhovnikov.

Govori se, da so kanalski obrtniki tudi letos razgrnili svoje mreže na Marijino-celjske romarje. Napravili so namreč istega dneva ples.

Žalostno, da niso prišli še ljudje k spoznanju, da plesi ne polnijo občinskih blaganj, ampak jih praznijo — K večjemu si polni žep ob plesnej strasti nevednega ljudstva kaka židovska pijavica. Toraj živela antisemitska agitacija! *Nekedo.*

S Šebreljske planote — Po dolgem prestanku, sprejmite zopet pozdrav skromnega dopisiča, ki zvrta iz peresa okorne kmečke roke. Katoliški shod, ki se je vršil v Cerknem dne 8. sept., ni bil zaman in brezvzpešen tudi za naše Šebrelje. V lepem številu, v katerem so se nahajali tudi naši pevci in drugi, ločili smo še čez marmorske stebre stopniškega mosta, kateri nas veže z državno cesto in levim Sentviškogorskim bregom Idrije. O. tukaj nas je odpeljalo par brzih voz, da smo bili takoj v prijaznem Cerknem.

Polagoma smo dospeli na vrt g. dekana, kjer so imeli gg. govorniki razložiti navzočim svoje misli in načrte. Zaman bi se trudil povedati, koliko nam je koristil poduk, ki smo ga prejeli od gg. Kreka, Kokošarja in dekana Murovca.

Žali Bog! slišali smo, da dr. Krek ni mogel do besede v Šempetru in Idriji.

V Cerknem pa je bilo drugače, odmeval mu je v ednomer „Živio“!

Po dolgotrajnih govorih pa smo se radovali zabavnega večera v prostorih g. A. Kobala v društvu vrlih Cerkljanov. Vsem prisilecem je sijala z obraza sama zadovoljnost in radost. Smehi, vskliki, gromki živio-klici, trkanje kupic in nazdravki so odmevali po okinčanem prostoru. Žal, da nismo mogli ostati dolgo skupaj. Prišel je čas odhoda.

Kmalu so se ločili tudi dragi gosti iz Idrije. V tešilnem nočnem pokoju pa se je razlegel iz daljave, na obe strani ponosni „Živio“!

Iz hribov. Letos vemo — hvala Bogu — kedaj je sadje zrelo, ker ga je tudi v naših hribovih primeroma še zadosti. — Oglasili so se vže kupci, kateri vzamejo jabolka „vsa od kraja“ — toda po jako nizki ceni — 2 gl. met. stot. (kvintal). Boljši posestniki jih ne dajo; pih bodo rajše mošt. Drugi pa so prisiljeni, da le pridejo do „okroglega“. Kaj pomaga našemu kmetu, ako se posreči letina bodisi v žitu ali v drugih ne dela — kapital. Naš kmet večinoma ne more spraviti svojega blaga v denar; kar pa proda, gre po sramotno nizki ceni v roke neštevilnih posrejevalnih kupcev. Čas bi bil, da bi naši posestniki in kmetje sprevideli in se združili v zadruge, katere edino bi jih lahko rešile židovskih pijavk. Posamezni kmetje se brezupno borijo na življenje in smrt; konečno se morajo izgubiti v kapitalistični mavhi. Drugače bi bilo, ako bi se krepka zadruha, na trdni denarni podlagi, po robu postavila židovskemu agentom. Treba je v to svrhu naše ljudstvo pripravljati in podučiti, ker do sedaj le premalo zaupa takim „novim rečem“. — Tu je dela dovolj.

Z Bovškega. S trdovratneži in strastnimi zagovorniki Gabrščekove politike, kateri se nočejo prepričati o resnici in laži, ne kaže nadalje bojevati in biti se. Nam gre pa v prvi vrsti za občni blagor milega nam naroda. Zato velja ves naš trud le njemu. Iz naroda smo namreč vzeti in zanj smo postavljeni. Vsak pravi narodnjak ne išče po tem takem svoje, ampak le narodove koristi. Le tak je v resnici narodnjak. In iz tega namena pojavljajo se katoliški shodi, h katerim se povabijo le taki narodnjaki, ki imajo tedaj srce in roke za milo ljudstvo — katero je po veri katoliško. Letos je bilo več kat. shodov. Avstrijci sešli so se začetek t. m. v Solnem gradu. Zastopani so bili vsi avstrijski narodi, kako se je vršil in obnesel, bomo v prih. številkah brali. Za danes sporočim s potovanja v Solni grad le dve reči in sicer, da v Briksnu na Tirolskem imajo novo deško semenišče s celo gimnazijo pod eno streho za 400 dijakov. V Insbruku pa je nova cerkev, v kateri je noč in dan, leto in zimo izpostavljeno presv. Rešnje Telo, katero molijo posebne redovnice z verniki vred.

Iz vipavske doline. — V nedeljo 13. t. m. popolne je bil pri „Rebku“ na Gorici shod; zbralo se je precej ljudstva iz bližnjih krajev, da bi zvedelo kaj poučljivega za svoje potrebe. Tej ljudski želji se je deloma ustreglo. G. dr. Gregorič je do-

bro govoril in pojasnil politično stališče naše države in posameznih dežel. Povdarjal je med drugim, da je treba voliti v državni zbor take poslance, ki bodo edini, kakor en mož, zahtevali, kar gre slov. narodu; da ne bodo tedaj razcepljeni na več klubov, kakor sedaj; kajti ministri računajo z večino, posameznih poslancev pa ne poštevajo mnogo. — Dr. Tuma je govoril nekaj o občinskih potrebah, posebno pa o sodnijskih razmerah. „Kmet naš je preponižen, ko pride k sodniku ali k drugim uradnikom, kateri ga imajo večkrat za norca. Kar gre komu po pravici, naj to zahteva in dotični uradnik je dolžan ugoditi prošilcu“. — Slednjič je govoril gosp. Klavžar o sadjereji; a ker je nedostajalo časa, obečal je svoje misli priobčiti v „Kmetovalcu“. Shod se je zaključil z navdušenimi „živio“ - klici na presvitelega cesarja. — Pri tej priliki razkazoval je g. Luznik svojo iznajdbo — didaktofon, katere izvršuje na Vrhniki. Didaktofon je mnogo dovršenejši kakor navadni ameriški harmonijum, ker se na njem vsakojaka sprememba v muziki izvršuje izvršji; zato se pa jako priporoča onim, ki bi hoteli kupiti harmonijum, naj rajše kupijo didaktofon.

Vinska letina bode letos po vipavskem sploh žalostna, slaba; trte so bolj poparjene in gole, kakor mesec po trgatvi. Ako bode za naprej vreme, bode vsaj dokaj taršice in repe. Ta teden imamo vgodno, prav lepo vreme.

Iz Moščenic. Slišali ste čitatelji tega cenjenega lista, kaka revolucija je bila tu pri nas dne 13. julija povodom prvih občinskih volitev, slišali ste, kako je bilo 14 od njih peljano v zatvor. 14 dnij kasneje po tem dogodku so se zopet obdržavale volitve, a v takem redu i v takem miru, da se niti ni znalo, so li volitve ali ne. Vsak je oddal svoj glas ter gledal, da prej ko mogoče se spravi iz Moščenic. Narodnega boja ni bilo, ker pri nas nimamo Talijanov — izieme dakako ne manjka nikjer — pač pa je bilo malo osebnega boja. Naš dosedajni podžupan je hotel, da na vsaki način pride v novo zastopstvo. Plakal je pred volilci ter jih prosil, naj tudi njega volijo v zastopstvo. Volilci III. in II. teta so ga popolnoma prezirali, a v I. razredu je prišel v zastopstvo z večino dveh glasov. Dne 10. t. m. so zastopniki volili župana in oni podžupan je toliko preprosil, da je bil izvoljen z večino 4 glasov županom. Sedaj imamo župana moža, koji je jako piškav, da ne rečem neprijatelj, v narodnem — a kar je še huje, tudi v verskem oziru. — Slučajno so bili isti dan, ko so tukaj župana birali — v Trstu pred porotniki sojeni oni revolucijonarji, ki so zaprečili prve volitve — a ne vsi, nego samo 7, drugih 7 je bilo oproščeno. Od obsojenih so dobili zapora 3 po 4 mesece, jeden 3 mesece, jeden je dobil 3 tedne — jeden 8 dnij in jeden 3 dnij — to jim je plača za brezumno hrabrost. — Sedaj v kratkem bo pa druga zanimiva, a žalostna sodnijska obravnava — stopil bo pred porotnike naš domačin Peter Peršič, morilec 3 oseb. Videli bomo, kako se bo glasila obsodba.

Kaj novega po Slovenskem.

Na Kranjskem. — Zaprli so v Ljubljani čevljarja Čarmana, ker je umoril svojo ženo. Truplo našli so v Ljubljani. — V ljubljanski tovarni za žveplenko je zgorel delavec Bizzotti, ki je pripravljaval fosfor. — V kočevski okolici straši medved. — Na Žabjaku se je obesil 20-letni kaznjenev V. Jerič. — V Javorjah odkrili so spominsko ploščo monsiga Jerana. — V Št. Vidu na Dolenjskem je strela ubila dva sejmarja. — V Utiku je gorelo, na Viču pa je strela užgala gospodarsko poslopje. — V Kozarjih utonil je 68 letni stavec Simon Levčec. — Na Sutni pri Skofjiloki sta se brata Rajgelj ponesrečila pri streljanju. — V Ljubljano je skočila 45-letna vdova Marija Breznik. Redar jo je rešil. — Na Ježici je udarila strela v neko hišo ter omamila moža in ženo. — V cerkvi presv. Srca Jezuso-

vega vrše se od 21. do 25. sept. duhovne vaje za ženske. — V Kamniku napravijo novo tovarno za kovinske izdelke. — V Praprečah obstrelil se je 10-leten otrok, igrajoč z nabito puško. —

Na Štajerskem. — Cesar je potrdil dr. Srneca kot načelnika in dr. Deška kot namestnika okrg. zastopu celjskemu. — V Logarjevcih se je obesil neki Muršič. — Za prednico č. šolskih sester je izvoljena č. sestra Stanislava Voh. — V Rospohu pri Mariboru je protestant Schreiber ubil svojo hčer in potem samega sebe. — Volilni shod v Brežcah je določil č. župnika Žičkarja kandidatom za deželni zbor. — V Hrastju pri Ljutomeru je pogorelo 10 gospodarjev. — Volitve volilnih mož so večinoma ugodno izpadle za slovensko stranko. — Dr. Gustav Ipayic je odlikovan s zlatim križcem s krono.

Na Koroškem. — Vč. g. o. Jan. Stare, semeniški špiritual, je premeščen iz Celovca na Dunaj. — Lendovšekova slavnost v Vrbi se je sijajno izvršila. — V Medgorjah je povodenj napravila veliko škodo. — V žel. stražnici pri Lužnici je nastal ogenj, zgorel je 8-leten otrok. — V gozdih nad Tropoljami ob Zili se je pokazal volk. — V Podkloštru se je na šolskem telovadišču ubilo 10-letno dekletce. — V Beljaku je bil občni zbor „Südmark-e. Udrihali so po Slovincih, da je bilo joj. — Na Otoku so tatje okradli cerkev. — V Lipici se je v Dravi ponesrečil vrtnar Srebre.

NOVICE.

Imenovanja duhovnikov: Č. g. E. Suppancig je imenovan viharjem z Zravšini; J. Meizlik gre za II. kaplana v Gradež; J. Volani za duhovnega pomočnika v Oglej; J. Parmeggiani v Št. Peter pri Soči in K. Maghet v Biljano. A. Bratina je imenovan kuratom v Gabrjah. V. Mežan kuratom v Lokovcu, v Kanal pride L. Pečenko.

Stolnim kanonikom v Ljubljani je imenovan stolni vikarij in vrednik „Slovenca“, č. g. And. Kalan. Čestitamo!

Prvi pastirski list novega tržaškega škofa mgrs. Sterka razpravlja blagodejno moč kršanstva, ki je edino zmožno v bratski ljubežni družiti razne narode k skupnemu uspešnemu delovanju za dušni mir in gmotni blagov.

Na sv. Gori je imel novo mašo č. g. R. Barbieri novomašnik 20. t. m.

Živahnost v Gorici. Pričetek sol podvojil je v Gorice obilo štarišev in otrok. Od tod je več gibanja in živahnosti po mestnih ulicah.

Pod Turnom v Gorici je tresčilo 10. t. m. v hišo št. 18. ulica Parčar in razrušilo dimnik.

Iz Mirna 20. Sept. Poleg navadnega shoda na jesensko kvaternico imeli smo tudi novo sv. mašo na Gradu!

Daroval je č. g. J. Ferfolja, domačin-rojak iz Rupe.

Vsled te slovesnosti bilo je vsa vas primerno okrašena; ljudstva pa se je nabralo toliko, da je bila preprostorna cerkev do cela natlačena! Slavnostni govor je imel č. g. Ferfolja iz Gaberji.

Pri sv. maši prisostovalo je 12 duhovnih sobratov. — Po cerkveni slovesnosti pogostil je novomašnik svoje goste v župnišču! — Omenim naj še, da je bilo letos malo manj romarjev kakor druga leta! Kojško in Trst sta nam škodovala.

Spovedovalo je 12 gg. duhovnov. Bog blagoslovi njih trud in — romarjev dobre sklepé!

Iz Bilj. Dne 17. t. m. smo imeli birmo in posvečevanje naše lepe v mnogem prenovljene kuracijske cerkve.

V Biljah je bilo vže par dnij prej vse po koncu. Zatò je tudi bilo vse takó lepó očejeno v zastavah, majih itd.

Pri slavoloku pozdravilo je Prezvišnega preč. dekanijska duhovščina, nato občinski načelnik bl. g. Savnik v ime starešin ter gg. nadučitelj in učiteljica, zraven pa je poklekavala številna množica domačih in

ptujih ljudi proseč vršjepastirskega blagoslova. —

Slovesnost je trajala dobrih 6 ur. Govoril je poznani ljudski govornik preč. g. A. Hvalica! — Po kratkem odmoru bil je blagoslov, na kar so se Prezvišeni odpeljali mej gromovitimi „Živio“ in Slava klici! Za Biljence je bil ta dan gotovo lep dan!

Iz Vertojbe. Naš določeni g. vikarij je prejel — menda iz D. Vertojbe — pretilno pismo! — Pisano je tako surovo, nizko in podlo, da celo bogokletno, da se je vsa stvar izročila pristojni oblasti, naj se uganjka reši in dotičnik kaznuje — Čemo videti! —

Stvaren popravek. — Kakor poroča „Corriere“ v štev. od 19. t. m., je goriški župan v seji mestnega starešinstva 18. t. m. izjavil, da je bil v četrtek pri prevzvu. Nadškofu ter zahteval, naj bi se č. g. kaplana Budina premestilo od sv. Ignacija, ker so baje meščani okol sv. Antona radi njegovega postopanja razburjeni. Prevzvišeni bi se bil na to koj vdal županovi zahtevi obljubivši odstranitev g. Budina.

Kakor smo doznali od kompetentne strani, stvar ni bila povsem taka. Prevzvišeni je županu rekel, da mu še nič ni znano o dogodkih pri sv. Antonu, kar se pa tiče g. Budina, da je vže pred meseci sklenil ga premestiti. To premeščanje bi bilo torej neodvisno od dogodkov zadnjih dni. Prevzvišenega ni nikakor volja udati se pritisku kakega lista ali sploh nepoklicanih faktorjev. V cerkvenih in duhovniških zadevah odločuje on sam. V drugačnem smislu poročati, se pravi stvar zavijati.

V Solkanu vršila se je v četrtek volitev župana. Izvoljen je bil dosedanji župan g. Anton Mozetič. Po volitvi zbrali so se starešini na prijazen sestanek pri g. županu. Vdeležil se je tudi prebl. g. okrajni glavar. G. glavar napil je g. županu in napredku občine solkanske. G. župan povdarjal je v svojem govoru, da hoče, kakor do sedaj, delovati po geslu: „Vse za vero, dom, cesarja.“ Omenjati nam je tudi napitnice veleč. g. župnika županu in celemu starešinstvu ter g. župana domači duhovščini. G. kaplan je v svojem govoru posebno povdarjal potrebo sloge in ljubezni med kmetijskim in obrtnim stanom. Spominjalo se je tudi naših zavodov ter nabralo 7 gl. 58 kr. za slov. Alojzijevišče, ter ravno toliko za slovenske šole v Gorici. Novo starešinstvo pa naj vrlo deluje na versko-narodni podlagi na blagor in ponos solkanske občine.

Po Kanalskem je 14. t. m. potokla toča, posebno na levem bregu „Soče“. Trikrat je prišla, vsakokrat debelejša; zadnjikrat so padala kot oreh debela zrna. Proti Vrhu in Batam je bilo še zvečer vse belo, kakor bi bil sneg omedel.

V Logu imajo ponovljenje sv. misijona te dni.

V Novakih je padel 17. leten mladeneč z jesena in se močno pobil.

V Volčah je zgorel 2¹/₂ leten otrok c. kr. finančnemu radstražniku g. G. Stariši, ne puščajte malih otrok brez nadzorstva! —

Komenski okraj je skoro ves okužen od trtne uši. Izvzete so le vasi: Vojščiča, Selo in Brestovica.

Komisija za uravnavo davčnega katastra v gorah pričela je vže delovati. Začela je v Trenti.

Trg v Kobaridu 9. t. m. bil je jako slabo obiskan. Trgovci so svoje blago prezračili in zopet pospravili. Manjka denarja!

Iz Mavhinja. Na rojstveni dan Marije Device, to je 8 sep., sem se napotil do Mavhinja, ker je bil ravno lep dan. Pa kaj sem videl? Med sv. mašo polegavali so nekateri okolo cerkve, cigarete kadili, tako da ni bilo izjeme še med povzdigovanjem in sv. obhajilom. Nobenega od teh ni bilo videti, da bi pokleknil in se na svoja prsa vdaril. To je res kaj žalostnega!

Kedo je pa kriv tega polegavanja? Nihče drug ne kot slavno županstvo. Torej prosim, poskrbite, gospod župan, za lepši red pri cerkvi. Kedor hoče iti v cerkev, naj gre v cerkev, kedor pa noče iti, naj doma

ostane. Za sedaj zadosti, ker se trdno nadjam, da bo pomagalo. — *Popotnik.*

Vsakemu svoje. Ko smo zadnjič pohvalili kojščanske cerkvene pevce, smo po pomoti zamenjali imeni dveh bratov. Pevodja namreč ni C. (Ciril) Kumar, katerega vže nekaj let ni doma, ampak njegov brat Vid. Slava tedaj g. Vidu! Pevcem pa želimo, da bi vstrajali.

Toča je pobila 14. t. m. na Beneškem, po vsej nadižki dolini pa je bil hud naliv. V nekaterih krajih, kakor na Kamujem, nalezavala je med dežjem tudi toča, pa škode ni naredila.

V Trstu 20. t. m. ob 7. uri zjutraj bo kronal prevzvu. knezonadškof dr. A. Zorn, soho žalostne M. B. pri sv. Justu. Popoldne ob 3. bo pa sprevođ se soho Marjino po mestu. To silno bode tržaško iredento. V seji mestnega sveta je namreč predlagal orbornik Spadoni, naj se store pri deželni vladi potrebni koraki, da prepove na 20. septembra, na dan osvojitve Rima, določeni sprevođ, ki ima namen izzivanja (demonstracije) in je v protislovju s čustvom tržaškega prebivalstva. Ako bi se pa sprevođ kljub temu vršil, naj se ga občina nikakor ne vdeležuje. Vladni zastopnik baron Conrad je pa izjavil, da je slovesnost kronanja žalostne M. B. izključljivo verski pojav, zato občinski svet nima pravice se mešati v verske zadeve in torej predlog postavnim potom nima nikake veljave. Kljub ugovoru vladnega zastopnika se je sprejel predlog Spadonijev mej burnim odobrovanjem poslušalcev. Ni iredente v Trstu, na Primorskem sploh?

Prepotrebna družba. Opozarjamo gg. čitatelje, posebno pa čč. gg. duhovnike onih krajev, iz katerih hodijo dekleta v Trst iskat si zaslužka, na „poziv“, ki se nahaja na poslednji strani današnje številke. Času primerno in prekoristno družbo toplo priporočamo.

Občinske volitve v Trstu vršile se bodo prve dni v novembru.

Cesar ni potrdil zakona isterskega dež. zbora, s katerim se je občina Pazin razdelila v štiri občine. Italijani se jeze radi tega.

Obrtni shodi na Dunaji. Minuli teden so bili na Dunaji shodi avstrijskih krojačev, čevljarjev in mizarjev in občni obrtni shod, na katerem je bilo zastopanih kacic 60.000 avstrijskih obrtnikov. Na teh shodih so se povedale raznovrstne misli, kako bi se dala obraniti mala obrtništva.

Velika povodenj v Ameriki. V Pittsburgu v Ameriki je dne 14. t. m. bila huda ploha in povodenj je napravila mnogo škode in je kakih 30 ljudij utonilo.

Velikanska vročina je v Novem Yorku. V sencu kaže toplomer po 40.° C. V šestih dneh je 146 ljudij umrlo za solnčarico. Na stotine konj je poginilo po cestah. Skoro vsako delo je zaradi silne vročine ustavljeno.

Obešen morilec. Dne 13. avgusta obesili so morilca perzijskega šaha Nan-Edin, v navzočnosti velike množice občinstva.

Poneverjenje na pošti. V Budimpešti je uradnik Izidor Berger poneveril denarno pismo v katerem je bilo 8250 gl.

RAZNOTEROSTI.

Dohodki in stroški „Alojzijevišča“ od 1. avg. 1895 do 31. julija 1896. Novih dohodkov je bilo 4730 gl. 38 kr., stroškov pa 5479 gl. 35 kr. Podrobnosti prihodnjic.

Nov kandidat. Dobili smo iz Ljubljane oklic, s katerim se naznanja kandidatura dr. V. Gregoriča za državni zbor na mesto rajnkega kan. Kluna. Dr. Gregorič nastopa proti dr. Šusteršiču. Nam je v tem „oklicu“ marsikaj nejasno. Zatorej za zdaj ne moremo še govoriti. Vsekakor katoliška politika v Ljubljani gre naglo naglo — rakovo pot.

Gospod Luka Svetec je večeraj praznoval svojo sedemdesetletnico. Za to priložnost mu je naš pesnik Gregorič zložil slavnostno pesen ter objavil jo — se razume — v „Slov. Narodu.“ Gospod pesnik ni

pri tem zabil, dati nam nekaj brc. Zdihuje namreč po „tistih plodnih, složnih dneh,“ ko

Čut národní ni bil še greh,
Tedaj Slovenstvo in Slovanstvo
Ni klelo še se za paganstvo.

„Škof bojni“ nam je Slomšek bil....

Nam veljajo tudi besede:

Nastopa rod pri nas zdaj drug,
Brez domoljubja in zaslug...

Ki jim za narod nič ni mar...

No, no, to je pa res vže zastarelo, neslano blago! Gospod pesnik naj bi blagovolil dokazati, kedaj in kako smo mi učili, da „narodni čut je greh,“ kedaj in kako smo „slovenstvo pa slovanstvo kleli za paganstvo!“ Naše „domoljubje“ naj bi pa le pri miru pustil, za priznanje naših „zaslug“ ga tudi ne prosimo. Pomilujemo.

Tržaška „Márica“ je nedavno priobčila v „Edinosti“ pod črto neko „zmes“. Marička je takrat zelo huda, posebno nad večnim preprirom med klerikalci in liberalci. Da ljudstvo izgublja véro čim dalje bolj, smo „krivi večinoma mi, politični agitatorji“. Razlaga nadalje, kaj je pobožnost „v pravem pomenu besede“. Iz cerkve bi rada odpravila „čudne“ latinske maše, potem še le bi bilo pri službi božji „uprav divotno“. Želi si cirilo-metodijske cerkve po duhu — „Slovanskega Sveta“. — Ne ve li Márica, kaj pravi apostelj? Žene naj v cerkvali molče, pa jezik za zobmi drže? Kedo še bo pometal po naših svetiščih? Mi sicer ženijalne Márice ne poznamo, pa, kakor se nam zdi, nečesar pogreša. Naj bi se enkrat omožila — to je naše skromno mnenje, potem bo mir v Bosni!

Trst je bogat — na krčmah. Neki popotnik piše v „Mattinu“, da je te dni prehodil Avstrijo, Nemčijo, Italijo in Švico, a da nikjer ni našel toliko krčm in žganjarij, kakor v Trstu. Nikjer ni srečal toliko pijancev in, kar je posledica temu, ni videl toliko ljudij romati v zapore zaradi pijanstva, popevanja, razgrajanja in drugih nečloveških činov. Pripominja pa ob jednom, da po velikem delu privaja do tega stanja umazana reklama naših židovskih časnikov, kateri prav odijozno opisujejo vse zločine, barbarstva in domače skrivnosti. To je gola resnica, zato pa je tudi nekdo imenoval Trst — mesto pijancev! Kako hočete, da bode drugače, ko je po mestnih ulicah blizo 2000 otrok brez nadzorstva, brez šole. V mestnih šolah poučuje nič manj nego 26 učiteljev in učiteljic židovske vere — ali le-ti uče otroke krščanske morale, kaj?!

Ukraden dinamit. Vsa Ogerska je silo razburjena. Blizu Orsove, a na ogerskih tleh so neznani tatovi ukrali 15 velikih zabojev dinamita, torej množino, s katero se dá napraviti nepopisna nesreča. Tatovi so svoj plen srečno odnesli, ker se je tatvina zasledila šele nekaj dnij potem, ko je bila izvršena. Začela so se takoj obsežna poizvedavanja in policija je dognala, da so tatovi odnesli ukradeni dinamit čez mejo in sicer v Srbijo. Seveda je zdaj srbska policija po koncu in je v Belemgradu zavlada veliki strah.

Madjari se množé iz — židovskega plemena. Poslednje dni je bilo na Ogerskem nafabriciranih zopet nekoliko „pristinih“ Madjarov, ki bodo prenašali slavo madjarskega naroda v drugi milenij. Iz Aleksandra Sterna postal je „Barta“, iz Julija Mandla „Mérö“, iz Evgena Rosensteina „Rónai“, iz Sigmunda Weissa „Szekely“, iz Jajtelesa Kleina „Kélemén“, iz Fritza Richterja „Biró“ in iz Alfreda Deutscha „Dezsenyi“. Vsaki izmed teh plačal je za to spremembo borih 50 novč. Eljen a Magyár-ország!

Proti pijancem in kadilcem opija. Angleška kraljica vsprejela bode te dni velikansko prošnjo angleških ženâ iz vseh delov angleške države. Te žene prosijo, naj bi se zatrla kupčija z opojnimi pijačami in opijem. Na prošnji sami je podpisanih 7.000.000 ženâ v 24 jezikih. Ker je nemožne kraljici celo prošnjo predložiti, so vsa imena fotografovali in zmanjšali. Pa tudi tako bode ta prošnja obsegala tri debele zvezke.

Poziv!*)

P. n. g.!

Z Božjo pomočjo ustanovila se je tudi tukaj v Trstu pod varstvom „sv. Družine“ družba, čigar namen je ta, da prevodi družinam v Trstu bivajočim dobrih in poštenih služabnic, kuharic in hišnih. V ta namen odprla se je v ulici Navali št. 1. posebna hiša, kjer se sprejemljejo in vestno nadzorujejo dekleta lepega vedenja, katere so začasno brez službe ali pa so komaj prišle v mesto si službe iskat.

Kolike potrebe in važnosti je ta družba, je razvidno iz tega, ako se resno premisli, koliko potrebne so dobre in vestne služabnice za družine, in pa v kolike zadrege pride gospodar ali gospodinja pri iskanju dobrih služabnic. Nič manje važnosti gotovo ni tudi to, da služabnice začasno brez službe imajo dobro hišo, varno zavetišče, kamor se lahko brez vse skrbi podajo, in se tako obvarujejo prevelikih nevarnosti telesnega in duševnega pokvarjenja, kateremu bi bile drugače izpostavljene.

Z vstanovo omenjene družbe se je hotelo posnemati druga velika mesta, kjer so vže ustanovljene take, za družinsko življenje prekoristne družbe. Pa vsak začetek je težak in majhen, tako tudi ta naša družba je jako še majhna in pa uboga, ker ima še jako pičlo število udov in nič družih postranskih dohodkov. Zatorej vsaki trezno misleči najpodpira in priporoča tako potrebno družbo, ki kaže toliko velike koristi.

Vodstvo namerava stopiti v zvezo z enakimi zavodi družih mest, in tako bode zamogo zadovoljiti premnogim prošnjam, ki vže sedaj mu dohajajo od Tržaških družin. V notrajnem delokrogu bode gledalo na to, da se obvarujejo vsega hudega tolike uboge reve, ki so primorane z lastnimi rokami in pri družih si vsakdajnega kruha s'uziti.

Namen te družbe je torej jako plemenit, ker je družba ustanovljena na krščanski podlagi v korist bližnjega.

Zategadel niže podpisano vodstvo se obrača do V. B., da blagovoli to jako težavno, pa toliko bolj sveto podjetje podpirati in ga priporočati pri svojih znancih in prijateljih.

In da V. B. zamore bolj razvideti duh, ki je družbo oživil, se Vam priloži iztis družbinih pravil.

Za vodstvo
Zavetišča za služabnice
Fanny Weissmann
voditeljica

*) Se uljudno prosi, da t. d. drugi slovenski listi blagovoljno ponatisnejo.

Za kratek čas.

Tudi toložba: Postopač v ječi proti drugemu: „Saperlot! kako dežuje!“ Tovarš: „Zahvaliva Boga, da sva pod streho!“ „Jože, kako to, da vedno strgan dežnik rabiš, ko greš v cerkev?“ „Veš Tone, zato, ker upam, da se bo kedo o priliki zmotil in vzel mojega, meni pa pustil svojega boljšega!“

Priden šolar psu: „Sultan, tebi se dobro godi: umivati se ti ni treba, česati tudi ne, najmenj pa v šolo hoditi.“

General svojim vojakom po bitki: „Fantje dobro ste se držali, bili ste se, kakor levi!“ Prostack: „Dà, gospod general! Kedo bi pač zamudil priliko, vender enkrat pošteno pretepati se ne da bi se mu bilo bati žanderjev in sodnikov?“

Notar brezverec se ponorčuje s kmeta, ki gre na božjo pot in pravi: „Kaj ne, oče, zato ker boste na sv. Višarjih v puščico vergli nekaj kervavo prisluzenih krajarjev boste šli gotovo v berzovlakom v nebesa?“ „Tega ne vem!“ odgovori kmet: „pač pa vem, da nas ne bo spravil v nebesa denar, ki ga moramo pustiti po pisarnah notarjev.“

Mož svoji ženi: „Glej, glej, človek ima res včasih nenavadno srečo: šiv je pustil pri žepu, kamer navadno devljem

denar in....“ „In nisi nič zgubil?“ prasha veselo žena. „Ne enega krajarja, ljuba moja; sinoči namreč sem jih vse do zadnjega zapil!“

Mimo glavne straže nacionalne garde iz leta 1848 pride nekega večera najvišji poveljni; stražnik prezentira, opusti pa poziv cele straže k orožju, ki je bil vkan, ako je prišel poveljnik mimo. Nevoljen zareži tedaj ta nad stražo: „Zakaj ne kličete „heraus?“ „Ker ni nobenega notri, ampak so vsi v krčmi!“ se odreže stražnik.

Odgovorni vrednik in izdajatelj J. Marušič.
Tiska Hilarijanska tiskarna.

Prihodnja številka „Primorskega Lista“ izide dne 1. oktobra.

Svečar J. Kopač v Gorici,

Solkanska cesta št. 9.

priporoča prečastitim cerkvenim oskrbništvam ter slavnemu občinstvu, garantirane pristne čebelno-voščene sveče kilg. po 2 gld. 45 kr.

Za pristnost teh sveč jamčim z svoto 1000 kron. — Sveče slabjših vrst za pogrebe in stranska razsvetljava cerkvá prav po ceni. — Kadila za cerkve: *Lacrima I.* kilg. po 1 gld. 20 kr., *lacrima II.* kilg. po 1 gld., *granis* kilg. po 60 kr.

Anton Kuštrin

v gosposki ulici št. 23, v hiši g. dr. Lisjaka,

priporoča čast. duhovščini in slav. občinstvu v mestu in na deželi svojo trgovino raznih potrebščin n. pr.: Kavo: Santos, Sandomingo, Java, bejlon Portoriko in druge. — Olja: Lucca, St. Angelo, Korfü, instersko in dalmatinsko. — Petrolij v zaboju. — Sladkorja razne vrste. — Moko številko 0, 1, 2, 3, 4, 5. — Več vrst rajža. — Miljsveče prve in druge vrste namreč po 1/2 kila in od enega funta.

Razpošilja blago na vse kraje — Cena primerna. — Postrežba točna.

Franc Jusina

črevljar v via Municipio št. 3 priporoča gospodom in gospem v svoji lastni delavnici iz najboljšega blaga izdelane čevlje, po najnižjih cenah.

Pridnega dečka

iz poštene družine, kateri bi se z veseljem poprijel učenja krojaške obrti, sprejme takoj z ugodnimi pogoji

Vinko Metlikovec krojač

Volčegrad (p. Komen).

EDVARD PAVLIN

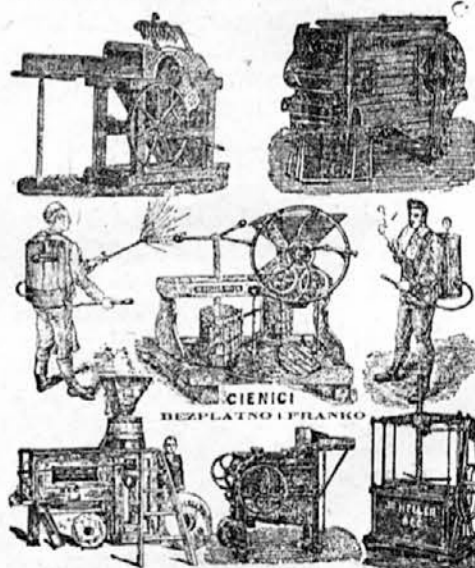
v GORICI

v Nunskih ulicah št. 10 nasproti gostilne „BELEGA ZAJCA“

usoja si priporočati preč. duhovščini in sl. občinstvu svojo veliko zalogo nagrobnih vencev vsake vrste, rož za cerkve, palm, cvetkov za nove maše in poroke, voščenih sveč, mrtvaških oblek, čevlje, nogovice, rakev (truge) vsake velikosti, zlatih črk i. t. d.

Vse po nizkih cenah!**Vse stroje za kmetijstvo!**

8—20

SVE STROJEVE ZA GOSPODARSTVO**IG. HELLER, BEC**

II. PRATERSTRASSE BR. 49.

Sadne mline s kamenitimi in železnimi valjarjami,

sadne stiskalnice vsih sestav,

sadne sušilnice in stroje za sadje lupiti,

MLATILNICE,

gepelje, stiskalnice za seno in slamo,

STROJE ZA OBDELOVANJE ZEMLJE,

trijerje, žitočistilnice, brane, mline,

trtne škropilnice in vinske stiskalnice

prodaja po jako znižani ceni proti jamstvu in na poskus

IG. HELLER na Dunaji

II/2, Praterstrasse št. 49.

Obsirni ceniki se dobe zastonj.

Prekupei se iščejo.

→ Posebno se sviri pred ponarejenim blagom! ←